

‘Jouw krant moet opvallen in de schappen’

Grafisch vormgever Koos Staal schreef een boek over het veranderende uiterlijk van kranten. Het ontwerp moet dienstbaar zijn aan de inhoud, maar ook het karakter van de krant weerspiegelen én opvallend aantrekkelijk zijn.

Met de klok mee: *The Guardian* (ontwerp David Hillman) kreeg in 1988 een levendige en stijlvolle voorpagina met een zeer vette kopletter en veel beeld. *De Winschoter Courant* kreeg al in 1986 diverse lettertypes voorop. Basisontwerp van Guus Ros voor *Vrij Nederland* uit 1973. De stijl bleef tot VN in 1991 overging op tijdschriftformaat. *Algemeen Handelsblad* uit 1960. XS, Staa's ontwerp op A5-formaat. Staa's plan voor een Nederlandse tabloid in Britse stijl. *The European Journal* (ontwerp Massimo Vignelli, 1978): echte 'ontwerperskrant' met strakke compositie en weinig scheiding tussen berichten.

Door onze redacteur

ROSAN HOLLAK

AMSTERDAM. Hij kwam met een nieuw ontwerp voor dagkrant *Spits*, bedacht het logo voor kranten als *De Limburger* en *The Star* in Kuala Lumpur en kwam met het idee voor de kleinste krant van Nederland. Gisteren presenteerde ontwerper Koos Staal *Paperworks.nl*, een boek over de kunst van het krantenontwerpen. Het boek biedt een overzicht van de ontwikkeling van vormgeving van de krant in Nederland, beginnend met de restyling in 1969 van *Algemeen Handelsblad* en eindigend met XS-L, zijn ontwerp voor een snelle krant op tijdschriftformaat.

Het boek bevat veel eigen werk van Staal, die de afgelopen jaren ongeveer 45 kranten in een nieuw jasje stak. Wat bewoog hem een boek over krantenontwerpen te maken? „De laatste keer dat over dit onderwerp een Nederlands boek verscheen was 31 jaar geleden”, zegt Staal. „De meeste grafisch ontwerpers zijn meer geïnteresseerd in boekontwerpen, affiches of visitekaartjes. Vreemd, want de krant is typografie pur sang.”

In *Paperworks.nl* toont Staal, aan de hand van talrijke voorbeelden, hoe een ogenschijnlijk voderig product als de krant met veel zorg moet worden gecomponeerd. „De kunst is een ontwerp te maken dat strak in elkaar steekt terwijl de argeloze lezer zich daar niet eens van bewust is.” Met de grote hoeveelheid nieuws op internet, gratis kranten en de vele tijdschriften is het uiterlijk van een krant de laatste jaren steeds belangrijker geworden. „De krant schuift steeds meer op richting een tijdschrift”, zegt Staal. „Vroeger draaide het bij de krant alleen maar om de letters. In de jaren zestig stonden op de voorpagina van *Algemeen Handelsblad* misschien twee kleine zwart-witfoto's, de rest was tekst.” Tot aan 1969 werd bij het Algemeen Handelsblad alles bedacht door typografen van binnen de krant. „Men begon met de opmaak linksboven en keek wel waar men rechtsonder uitkwam. Dat is nu wel anders. De lezer moet aan alle kanten worden verleid met beeld en heldere ontwerpen.”

Toch staat de inhoud van een krant nog altijd voorop, meent Staal. Zijn taak als ontwerper is een slim 'raamwerk' te bedenken waar vormgevers en journalisten mee aan de slag kunnen. De hiërarchie op de pagina speelt daarbij een belangrijke rol. „Met de grootte van een lettertype en de indeling van de pagina kan je een lezer aangeven wat het belangrijkste is om te lezen.” Ook de visuele kwaliteit van een krant is steeds belangrijker geworden. Bij een degelijke, moderne krant wordt veel zorg besteed aan infographics en redactionele illustraties. „Er wordt niet zomaar een plaatje om het plaatje meer in de krant gezet, beeld is vaak de boodschapper van inhoud.”

Een andere taak van de ontwerper is zorg dragen voor 'de identiteit' van een krant. „Mensen moeten in de schappen al hun type

Grafisch vormgever

Koos Staal (1951) begon na zijn studie grafische vormgeving in 1975 zijn eigen ontwerpstudio. Hij werkt sinds 1993 bij *Staal&Duiker Ontwerpers* en ontwerpt boeken, tijdschriften, affiches en merken. In 1986 kreeg hij een eerste opdracht voor het ontwerpen van een groep dagbladen. Hij bedacht en veranderde de ontwerpen van circa 45 kranten in Nederland, Europa en Azië. Zijn werk is meermaals internationaal bekroond. Staal is ook gastdocent aan design- en journalistiekopleidingen. Hij werkt afwisselend vanuit zijn studio's in Haren/Groningen en Berlijn.

krant herkennen. Een kwaliteitskrant als *The Guardian* of *Frankfurter Rundschau* is qua vorm terughoudend, een roddelkrant juist schreeuwerig. De Duitse tabloid *Bild* heeft wel twaalf verschillende lettertypes en -maten op een pagina en veel kleurig beeld.”

In tegenstelling tot andere ontwerpers moet een krantenontwerper vooral niet 'te recht in de leer zijn'. „Anders kan je wel inpakken”, zegt Staal. Zijn ontwerpen voor *Het Parool* op tabloidformaat werden in 2005 door de redactie met enthousiasme ontvangen. Maar met de komst van de nieuwe eigenaar Christian Van Thillo van De Persgroep werd zijn werk van tafel geveegd. „Jammer. Maar er zijn nu eenmaal veel spelers in het veld: hoofdredactie, uitgever en vormgevers, ik moet ze allemaal tevreden stellen.”

Na zijn experimenten met de tabloidkrant besloot Staal nog een stap verder te gaan. In 2005 maakte hij XS: een uitvouwbaar krantje van 16 pagina's, geleverd op het formaat A5. „Ik wilde een krant die je bij de drukker om de hoek kunt maken.” Met zowel *De Telegraaf* als Springer, de uitgever van het Duitse *Bild* en *Die Welt*, onderzocht Staal het XS-concept. „Het plan sneuvelde omdat de drukker niet meer dan 10.000 exemplaren per uur kon leveren, dat was te weinig voor een krant met een oplage van meer dan 200.000.”

Sinds kort heeft Staal plannen voor de XS-L, ook op A5-formaat maar met 8 pagina's. Hij is niet bang dat internet de papieren krant zal overnemen. „Ik ben ervan overtuigd dat mensen een papieren krant blijven lezen. XS-L biedt dan een goed alternatief: het leest snel en kost een fractie van de reguliere krant.”

Koos Staal, *Paperworks.nl*.
Uitgeverij Zoo Producties, 120 pag., € 30,-.